

Arquitectura d'una falla

Irene Benet Morera

Fallera des de 1992. Arquitecta des de 2011.

Vocal de Joventut al Col·legi Territorial d'Arquitectes de València

143

Irene

Benet Morera

Arquitectura
d'una falla

He tingut sempre un instint investigador o, com deia la meua iaia materna, escodrinyador. La mateixa curiositat que em feia traslladar a plànols i mapes les històries que em contaven, era la mateixa que sentia quan devorava llibrets de falles antics o sobre la indumentària tradicional valenciana.

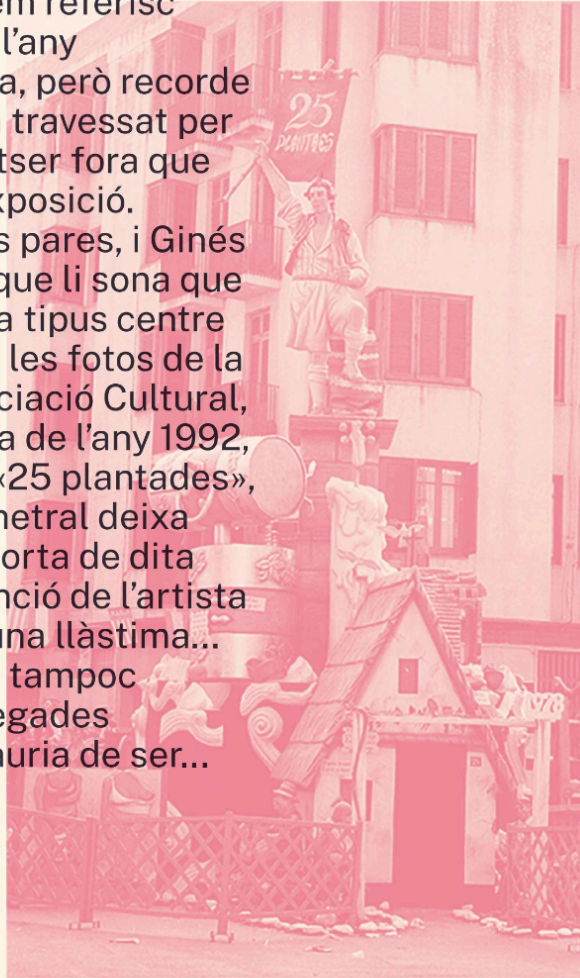
De fet, actualment combine la professió d'arquitecta, doctoranda a la UPV, membre de la Junta de Govern del Col·legi Territorial d'Arquitectes de València (CTAV), juntament amb la de la meua tenda online de lloguer d'Indumentària Tradicional Valenciana Infantil. No soc capaç de decantar-me per una passió o altra. Igualment estic il·lusionada amb un nou projecte d'arquitectura, com preparant les combinacions de teixits brocats per a la nova col·lecció de les falles 2022. I, inevitablement, de vegades mesure en l'obra amb una cinta mètrica de sastre, i unes altres compte en mil·límetres en comptes d'en metres...

Tinc el cap embotat la major part del temps, però em permet triar el que faig cada dia en funció de les circumstàncies. De fet, escrivint aquest article, tinc dubtes si ho fa l'arquitecta o la fallera, però el que sí que tinc clar és que ambdues passions tenen un element en comú: el disseny.

Sempre dic que en la meua vida he tingut dues passions: l'arquitectura i les falles.

En la meua infància i joventut vaig pertànyer a l'Associació Cultural de la Falla Dr. Palos i adjacents de Sagunt, una de les més reconegudes històricament pels primers premis en categoria especial. Allà pels anys noranta vaig visitar per dins una falla del barri, per primera vegada en la meua vida. Era la Falla Santa Anna, molt propet de ma casa. Quan dic per dins, no és al voltant de la falla per dins de les tanques d'arròs La Fallera... Sinó que em referisc a per baix. No recorde l'any o la temàtica de la falla, però recorde perfectament haver-la travessat per baix, com a turista. Potser fora que dins hi havia alguna exposició.

Acabe de preguntar als meus pares, i Ginés (Benet, mon pare) diu que li sona que la falla era una barraca tipus centre d'interpretació. Mirant les fotos de la mateixa web de l'Associació Cultural, hem deduït que seria la de l'any 1992, que portava per lema «25 plantades», i, a més, la tanca perimetral deixa un accés directe a la porta de dita barraca... No es fa menció de l'artista que la va plantar, i és una llàstima... Encara que ho pense, i tampoc es menciona moltes vegades els arquitectes com hauria de ser...



Falla Santa Anna l'any 1992
de l'artista Paco Marco

Els artistes fallers passaven mil vegades per baix d'una falla, i de vegades era necessari entrar per dins per a unir dues parts, com el cos central amb el remat, ajudats sempre d'una estructura interior de mil fustes. I no passava, o no solia passar res, i si passava, s'entenia com a «normal» a la professió. Allò important era que no caiguera una vegada plantada i que es cremara bé.

No crec que ningú encomanara el càlcul estructural a cap arquitecte o enginyer. Seria com una prova de càrrega a tall de «prova o errada». Les normes hui en dia i les circumstàncies són molt diferents. Una falla visitable per baix, que permeta ser travessada, hauria de ser considerada com un pavelló, i, per tant, calcular-se estructuralment, i anar signada per un tècnic expert. No es veuen moltes falles visitables, i és una llàstima, perquè la sensació que jo vaig tindre, la tinc gravada a foc.



Jo soc fallera, però artista, més prompte poc. La part artística de la família li la vaig deixar a la meua germana Marta (Benet, també). Però sí que tinc companys de professió que s'han llançat a fer falles, i és ben cert que moltes d'elles s'assemblen més a estructures que a les falles, diguem-ne, tradicionals. I la veritat és que dubte que una persona que tinga una visió tècnica no podrà mai dissenyar una falla sense pensar que no caiga i, fins i tot, fer els càlculs pertinents per a comprovar-ne l'estabilitat.

La pregunta és: per què no és necessari un projecte per a fer una falla (siga visitable o no)? Amb les accions accidentals, calculades, de vent, i pluja, com sí que s'exigeix per a construir qualsevol edifici o pavelló...? Potser no seria mai una falla...? O si...? Perquè... Què és una falla...? Per a mi, és qualsevol manifestació artística que incloga la sàtira al seu disseny, i que es puga cremar.

Encara que és cert que moltes falles han patit caigudes per pluja, vent, o fins i tot per inestabilitats estructurals, continua sense ser necessari una firma d'un tècnic competent. Però, per altra banda, s'han fet milers i milers de falles al llarg de la història i probablement, els accidents, els comptem amb els dits d'una o dues mans.



Falla Plaça del Dr. Collado *Plena de Goig*, 2019
de Ricard Balanzá

Les tradicions és difícil canviar-les, encara que siguen de vegades un poc arriscades. A la falla que vaig passar els últims anys a València, la Falla Plaça del Dr. Collado, també era de gran tradició de premis de Secció Especial. Però va decidir aquesta última dècada atrevir-se a plantar falles diferents a les tradicionals, especialment les falles infantils. Va ser molt difícil tractar de convèncer la comissió al principi, perquè els ninots no eren el que ells consideraven de falla tradicional.

Però el fet que encara continuen apostant en aquestes falles, generalment «dissenyades» (perquè molts són dissenyadors de professió, a més d'artistes fallers), reforça la meua sensació que la innovació i les falles van de la mà, i és una situació irreversible.

El fet que al Col·legi Territorial d'Arquitectes de València portem des de fa anys realitzant exposicions vinculades a les falles és un clar signe que no només és una tradició, sinó que és una mostra d'art, que cada vegada atrau col·lectius no tan vinculats a les comissions però sí al disseny.

Les falles són per a totes i tots els valencians. El fet de tallar el carrer no ens fa als fallers i falleres els amos i senyors, sinó que, al contrari, generem un urbanisme molt diferent, tornant als vianants la part de carrer de trànsit rodat que dia a dia els cotxes els han furtat. Al mateix temps, als arquitectes, ens obliguen a dissenyar un urbanisme diferent en espais molt emblemàtics carregats d'activitat fallera, com ara les places on es congreguen tantíssimes persones per a fer una *masclètà*. El disseny de l'urbanisme, en aquest aspecte, ha de lluitar perquè els espais siguen cada vegada més accessibles i amables. Visitar falles es fa caminant, especialment, durant la setmana fallera.

Sobre si són o no les falles cada vegada més sostenibles, derivat de la innovació i el disseny (de l'urbanisme, per exemple), parlen alguns estudis de la baixada de les emissions de contaminació produïda per vehicles... Però, per a mi, la «sostenibilitat» actual a les falles té més a veure amb el «sostenir-les», i que no caiguen... Deformació professional, tradicional, seguretat i salut.



Falla Plaça del Dr. Collado *El temps de les paraules*, 2017
de Ricard Balanzá